

DÉVAVÁNYA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOMJEGYZÉK

Köszöntő	3
Dévaványa bemutatása	5
Örökségünk	9
<i>Épített örökség</i>	9
<i>Természeti örökség</i>	16
Eltérő karakterű településrészek Dévaványán	23
<i>Településközpont</i>	24
<i>Védett lakóterület</i>	26
<i>Nem védett lakóterület</i>	29
<i>Gazdasági területek</i>	30
<i>Változással érintett területek</i>	31
<i>Beépítésre nem szánt terület</i>	32
Építészeti útmutató	34
<i>Telekalakítás, utcák vonalvezetése</i>	34
<i>Telepítés</i>	34
<i>Építménymagasság</i>	39
<i>Színek</i>	39
<i>Tetőhajlásszög</i>	39
<i>Tetőforma</i>	40
<i>Kerítések</i>	40
<i>Kertek</i>	42
<i>Homlokzatképzés</i>	43
<i>Ajtók, ablakok</i>	44
<i>Részletek</i>	46
Mai példák	49
Utca, terek	51
Hirdetések, feliratok, reklámtáblák	55
Sajátos építmények	56
Impresszum	57

KÖSZÖNTŐ

Déaványa jellegzetes alföldi település, a Körös és a Berettyó által határolt síkságon fekszik. A város határában feltárt több száz régészeti lelőhely igazolja, hogy a település évezredek óta lakott hely. A település 1773-tól szerepel hivatalosan Déaványa néven. A község 1774-ben városi rangot kapott, melyet mintegy száz évig tudott megtartani. A tudatos fejlesztésnek köszönhetően 2000-ben tudta településünk ismételtén visszakapni városi rangját, és igyekszünk ehhez méltóan fejleszteni városunkat napjainkban is.

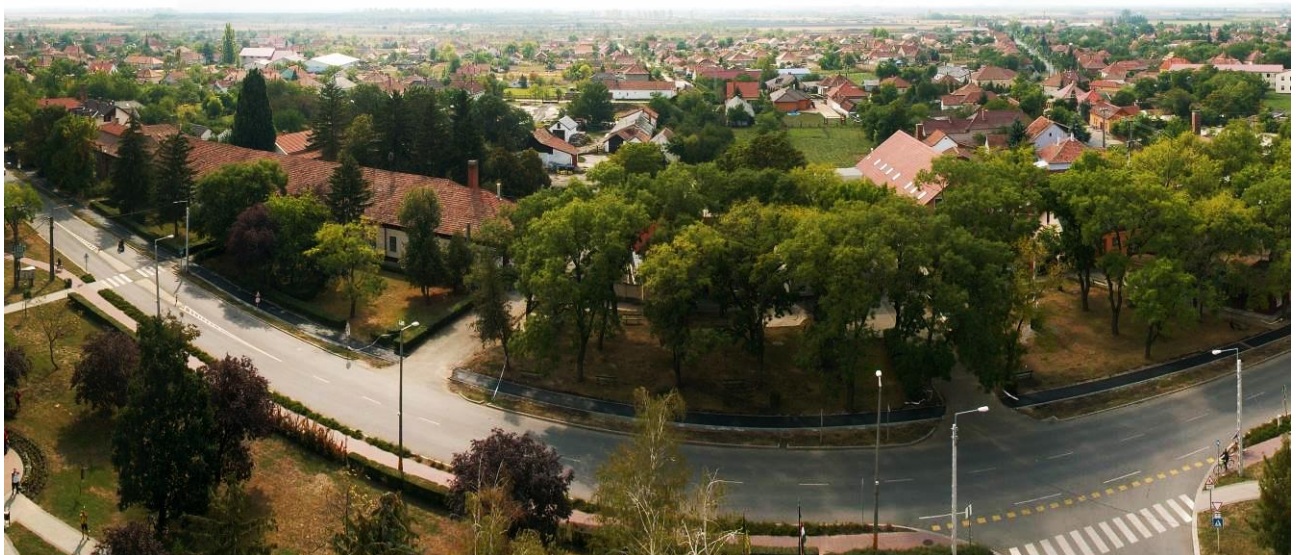
A fejlesztéseink során mindig szem előtt tartjuk, hogy városunk egyik legnagyobb értéke az igazgatási terület jelentős részét kitevő védett természeti területek hálózata, mely a tűzok második legnagyobb európai élőhelye.

Ennek a könyvnek is az a célja, hogy az érdeklődő lakosok, beruházók számára bemutassa városunkat, annak értékeit, megfogalmazva egyúttal közérthető, fényképekkel illusztrált formában azokat az elvárásokat, amelyeket a fejlesztések, építkezések során be kell tartani.

Arra törekszünk, hogy hasznos, mindenki számára érthető információt nyújtsunk át, mely a mindennapokban örömmel és egyben haszonnal is forgatható.

Valánszki Róbert
polgármester

DÉVAVÁNYA BEMUTATÁSA

Dévaványa közigazgatási területén előkerült több mint kétszáz régészeti lelőhely igazolja, hogy a terület évezredek óta lakott hely.

A város nagyobb területe a Dévaványai-sík kistájhoz, kisebb része a Körösmenti-sík kistájhoz tartozik. A város jellemzően mezőgazdasági jellegű, alföldi település. Külterületét két, területileg is jól elkülönülő tájhasználat: a szántóföldi növénytermesztés valamint a természetvédelmi célú területhasznosítás jellemzi. Ma a szántóterületek uralják a tájat (annak ellenére, hogy a szántóterület aranykorona értéke hektáronként csak 19,3). Dévaványa esetében szerencsés adottság, hogy a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek – melyek gyepeknek maradhattak meg - viszonylag nagy egységben fordulnak elő, így jó adottságul szolgálhat a tűzok élőhelyeként.

Az összeérő szántóterületek kultúrsztyepp jelleget kölcsönöznek a tájnak, melyet a gyepterületek nagy egybefüggő foltjai oldanak és tesznek barátságosabbá. A szántóterületek kiterjedésének növekedésével jelentősen lecsökkent az egykor nagy kiterjedésű felületeket borító gyepterületek (rétek, legelők, kaszálók) aránya, melyek hajdan az állattartás színterei voltak.

Dévaványa külterületi gyepeinek legnagyobb része ma a Körös Maros Nemzeti Park Igazgatóságához tartozik, e területi egységet mint a dévaványai-ecsegi pusztákat említik. A tájra jellemző sajátosságok átörökítése érdekében a nemzeti parkos területeken hazai ősi állatfajtákat, a bivalyot, a szürkemaráhát külterjes formában tartják.

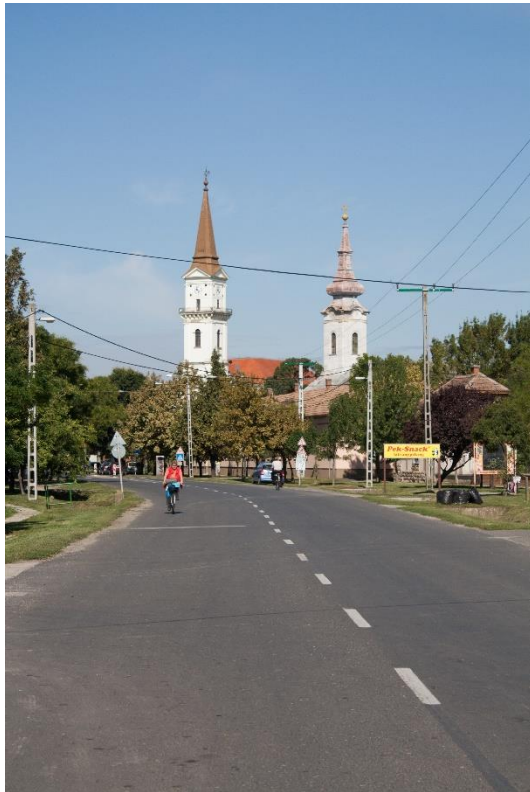
A település igazgatási területének változását, a beépített terület kialakulását a katonai felmérések térképeiről jól nyomon lehet követni. A II. katonai felmérés – amely a mai Magyarország területén 1819 és 1869 között zajlott – térképi ábrázolásáról elmondható, hogy mai szemmel nézve is pontosnak tekinthető. Jól láthatók a vízfolyások, erek, a vízállásos területek, a halmok. Feltűnő a sárréti jellegre utaló sok vízállásos terület mellett a gémeskutak nagy száma, ami egyértelműen a legeltetéses állattartásra utal. E mellett igen minimális az erdőfoltok kiterjedése.

A határ természeti elemei mellett itt már elmondható, hogy a mai belterület Sport utca – Szeghalmi út – Bánomkert utca – Szérűskert utca – Körösladányi út – Báthory utca – Madách utca – Móricz Zsigmond utca – Köleshalmi utca – csatorna – Jéggyár utca által bezárt területe, a terület úthálózata gyakorlatilag a maival

Bár már a XVII. században is mezővárosnak említik, hivatalosan 1774-ben kapta meg ezt a rangot, melyet 1872-ig őrzött meg. Ismételten városi rangot 2000-tól viselhet a település. 1793-ig csak a református egyház volt jelen a településen, hiszen a római katolikus egyház helyi közössége ebben az évben jött létre. A XIX. század első felétől az izraelita hitközség is jelen volt a településen. Az 1848-49 forradalom és szabadságharc leverését követően közigazgatási átszervezést hajtottak végre. Ennek során külön választották Heves és Külső-Szolnok megyéket, Dévaványát pedig az összevont Békés-Csanád vármegye szeghalmi járásához csatolták.

Ma a város igazgatási területe 21673 ha, ami országos viszonylatban is nagynak mondható. Ebből belterület 717 ha. A település lakónépessége jelenleg 7577 fő, állandó népessége 7772 fő (2015. január). A lakosság számára a legfontosabb megélhetési forrás a mezőgazdaság. E mellett az ökoturizmus is egyre jelentősebb és folyamatosan fejlődik. Jelen van még igen meghatározó módon a vadászat, a bérvadásztatás is. A városba látogató turisták fogadására szálláshelyekkel rendelkezik a Vadásztársaság, melyet további szálláshelyek egészítenek ki.

Az infrastrukturális ellátottság kedvező. A vezetékes ivóvíz, villamos energia és a gáz minden belterületi utcában rendelkezésre áll, kiépítettsége 100%-os, további fejlesztést középtávon nem igényel. Lakásállomány: 3286 db. A szilárd burkolatú utak kiépítettsége 75%-os.

Dévaványa a Sárrét új városa büszke múltjára, becsüli a jelent és bízik a jövőben. A városias jelleget elsősorban a településközpont mutatja meg, melynek meghatározó épületei a XX. század első felében ill. azt megelőzően épültek meg. A város szeretné mind szélesebbre tárni kapuit és megmutatni büszkeségeit. A jellegzetes alföldi táj és az érintetlen természet megismerését célzó, vagy pihenni vágyó turisták számára Dévaványa ideális hely. Szeretettel várja azokat is, akik az alföldi népiélet hagyományaira kíváncsiak. A látóvalókon kívül minden látogató számíthat a helybeliek vendégszeretetére is.

ÖRÖKSÉGÜNK ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

Dévaványán igen értékes adottság, hogy a II. katonai felméréskor (1829-1866) készített térképen a településszerkezet szinte azonos a mai belső településszerkezettel. A történelem során a településnek sikerült megőriznie az egykori jellemvonásait. Az egykori kertes település mind a településbelső, mind a külsőt tekintve, ma is őrzi az organikus fejlődés eredményeként létrejött szerkezetét. A településen belül megmaradt a halmazos alaprajz, a jellegzetes utca- és térformák, mint az utcás terek, útleágazások terei, zsákutcák, tölcsér-, csillag- és sarok terek, melyek védelemre érdemesek. A település külsőt tekintve a még ma is létező egykori kertségek jelentik az átmenetet a település és a táj között,

ez eredeti formájában már csak egy-két helyen maradt meg (a település ÉK-i részénél a Tó-kert és a Bánom-kert, délen pedig a Pocos-kert), de a jövőben ezek megtartása javasolt. Ezeknek a területeknek a nagy része folyamatosan helyi területi védelem alatt állt, áll.

A történeti, védett szerkezetű településrészen még ma is állnak olyan épületek, melyek a hagyományos magyar népi építészeti jellegzetességeket – legalább külsejükben – mai napig megőrizték (oromfalas, utcára merőleges gerincű nyeregtető, oldalfolyosó, kisméretű, osztott páros ablak,...).

A gémeskút elsősorban tájképi elem, de a parasztházak udvarán is megtalálható volt. Szerencsére ma is van ilyen a településen, ahogyan azt a fénykép is mutatja. Egykor olyan jelentőséggel bírtak, hogy térképen is ábrázolták azokat (lásd II. katonai felmérés állománya).

A népi építészeti értékek, emlékek részleteinek kialakítását mutatja ez a két fénykép. Szép példát láthatunk az oldalfolyosós lakóépület falazott oszlopaire, a burkolótégla használatára és a fából készült kerítések, folyosói könyökmagasságig tartó „falak” kialakítására.

A városiasodó településen a XX. század elején jelentek meg a szecessziós elemeket mutató villák, középületek. Ennek szép példája a ma idősoththonként működő épület.

A villaépületek igen változatos forma-világgal vannak jelen a városi szövetben. A falazott oromzatos épület Bereczki Imre szülőháza, utcavonalra épült. Ugyanabban az utcában található, kissé eklektikus anyaghasználatot mutató lakóépület szabadonállóan épület fel, ahogyan a szomszédja is. Nem tudjuk, hogy melyik épült előbb, de nyilvánvaló, hogy a szecesszió hatott az építőjére. Jól megférnek egymás közelében.

Minden történeti településnek, így Dévaványának is a legfontosabb épületei a templomok. Ezek a települések (esetleg településrészek) központjában épültek fel. Az 1806-1810 között, késő barokk, klasszicizáló stílusban épült egyhajós római katolikus templomot a címlap mutatja. Az épület műemlék. A fenti képen látható református templom 1887-1891 között épült neoreneszánsz stílusban. A többszintes, kerengővel ellátott torony a 63m-es magasságával az egyik legmagasabb templom a Tiszántúlon, Építéskor tűzjelzésre is szolgált.

A település gazdasági erejét, városiasodását jól mutatja a településközpont történeti épületállománya. Ezen belül is a főutca északi térfala a jelentősebb. Az 1907-ben épült Vadkacsa vendégfogadó és a szomszédjában álló egykori Takarékpénztár épülete két különböző stílusban épült ugyan (klasszicizáló és szecessziós), de a csaknem azonos utcai homlokzatmagasság és tetőhajlásszög, az anyaghasználat miatt harmonikus utcaképet eredményez a zárt sorú beépítésen belül. Ezek azok az elemek, melyeket a további, csatlakozó beépítéseknél is meg kellene tartani legalább a sort megszakító szabadonálló bolt- és banképületekig. Azokat követően ismét ez az építési jelleg dominál, így a két említett lapostetős épület újjáépítése esetén is ezt kellene szem előtt tartani.

A felső képek a városias, zárt sorú jellegű intézményi épületeket ábrázolnak.

Az egykori rizshántoló épülete ma is impozáns ipartörténeti emlék. Nagyrészt őrzi az eredeti kialakítást.

Minden ember számára fontos az elődök megbecsülése, tisztelete. Két egykori temetőt találunk a városban, amely már régen nem használt. Az alsó képsoron az országos védettségű egykori izraelita temetőt, annak síremlékeit látjuk, míg a középső képsoron a katonai felmérési térképen is, a város délkeleti szélén található temető maradványait látjuk. A fészület távolból is látható, a sírjelek viszont nem.

A jobboldali kép a működő temetőben készült, a Csatári család kriptáját mutatja. Ez és a régi temető megmaradt emlékei helyi védelemre javasolhatók.

TERMÉSZETI ÖRÖKSÉG

forrás: Vizes Tibor

Dégaványa mocsaraktól, zombékos nádasoktól körülvelt helyen egy szigetre települt. A terület nagy része hajdan a térséget sűrűn átszövő Körösök, Berettyó és mellékvizeik területe volt. Legfontosabb erek a Nagy-ér és a Katalaszeg-ér, melyek szeszélyesen kanyarogtak a település környékén. A tájat nagykiterjedésű tavak, nádasok, mocsarak, rétek, erdők uralták, csak kis részt szántó területek, a táj képét a buja növényzetű, gazdag állat-világú vizes élőhelyek határozták meg.

Dégaványa külterületi gyepeinek legnagyobb része ma a Körös Maros Nemzeti Park Igazgatóságához tartozik, e területi egységet mint a dégványai-ecsegi pusztákat említik. A tájra jellemző sajátosságok átörökítése érdekében a nemzeti parki területeken hazai ősi állatfajtákat, a bivalyt, a szürkemarhát külterjes formában tartják. Legeltetnek itt még juhokat is.

forrás: Vizes Tibor

A szürkemarha máig megőrizte azokat a jellemvonásokat, miket egykor teljes népként magunkénak vallottunk: szívós, büszke, konok, egyenes, intelligens. Bár szilaj nemessége - ami évszázadokon át a puztán tartotta - a XX. században a kipusztulás szélére sodort. Az ezredfordulót követően is megkövetelte természetes tartási körülményeit, és azok a vonásai, melyekre nemrég még hátrányként tekintettünk, mostanra elismerten e jószág erényeit igazolják. Annak köszönhetően, hogy nem állt be az ipari tartás sorába - nem kap (és nem is kaphat) állati eredetű fehérjét tartalmazó tápot, takarmányt - húsa magasabb élvezeti értékű, vitaminokat, vasat és ásványi anyagokat is nagyobb arányban tartalmaz, itatása pedig - a folyóvizet elővigyázatosságból kerülve - jelenleg is gémeskutakból történik, ami a Nyugat-Európában megjelenő kergemarha-kór kapcsán értékelődött fel. Sokoldalú használhatósága ma már kevésbé lehetséges.

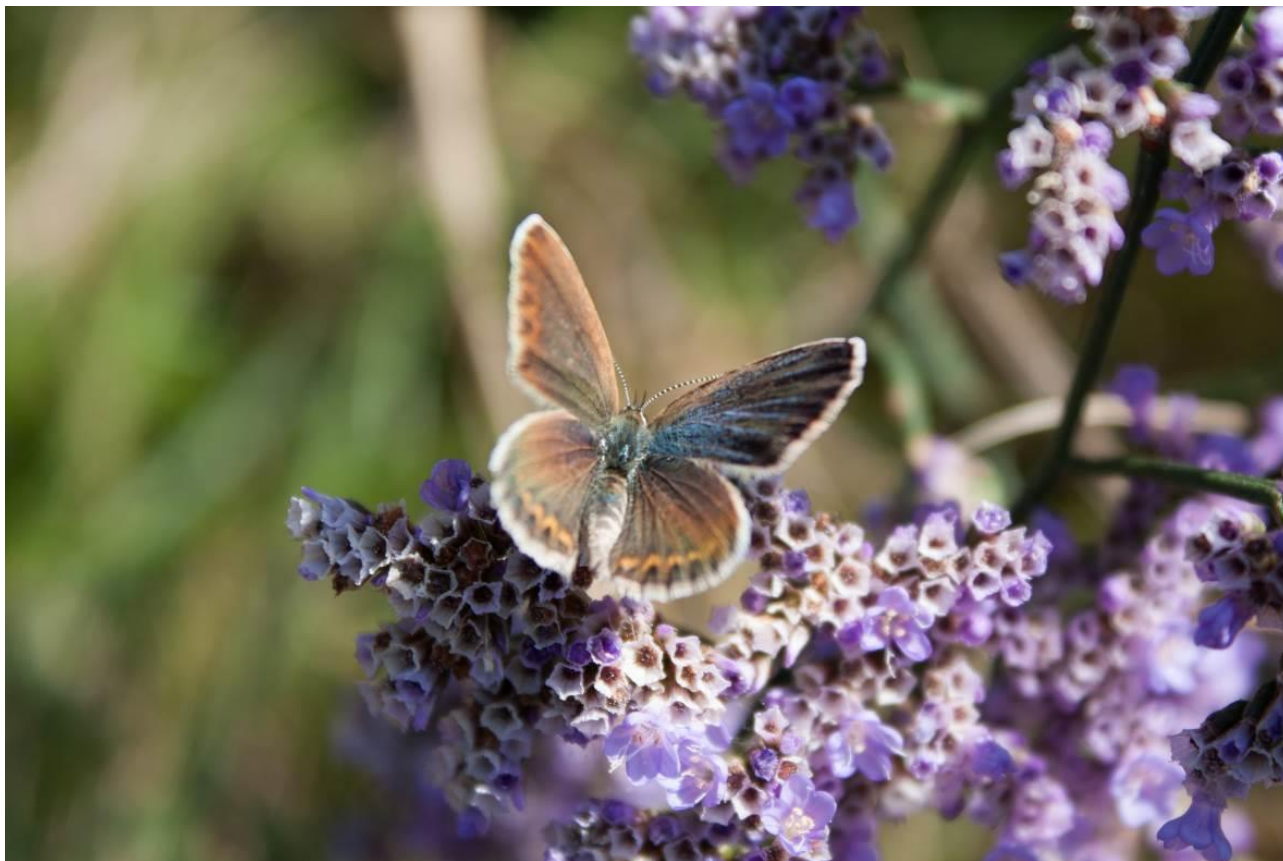
forrás: Czifrák Gábor

A dévaványai-ecsegi puszták legismertebb védett állata a túzok, amely Európa legnagyobb testű röpképes madara. Egykor egész Euráziában elterjedt faj volt, ám a pusztai élőhelyek átalakulása és beszűkülése következtében Európa nagy részéről a XX. század közepére kipusztult. Napjainkban jelentős állományai csupán az orosz síkságon, az Ibériai-félszigeten és a Kárpát-medencében találhatóak. A kárpát-medencei populáció nagy része – mintegy 1400-1500 példány – Magyarországon él. A hazai állomány jelentős része a pusztákon talált helyet magának. A túzok a Magyar Madártani Egyesület és a Körös-Maros Nemzeti Park címerállata.

A hazai állomány az 1980-as években nagyon megfogyatkozott, de a célzott védelmi intézkedéseknek köszönhetően stabilizálódott. 1975-ben létrehozták a Dévaványai Túzokrezervátumot, ami elsősorban a mentett tojások keltetését, a csibék felnevelését és repatriálását szolgálja. A legfontosabb feladat azonban a túzok élőhelyeinek védelme, a költő- és dűrgőhelyek zavartalanságának biztosítása. A túzok élőhelyein körültekintően kell megválasztani vetésszerkezetet, a gépi munkák idejét szabályozni kell, a fészkek helyének kijelölésével pedig védőzónát kell hagyni annak közvetlen környezetében. Repcetáblákkal biztosítani kell, hogy a túzokok a téli időszakban se kezdjenek kóborlásba.

A magyar sóvirág az ürmös szikes puszták jellegzetes nyárvégi növénye, elsősorban a Tiszántúlon jellegzetes. Ezek között láthatjuk a túzokot, hiszen a dévaványa-ecsegi pusztáknak is ez az egyik jellegzetes növénye. A sóvirág vágott virágként, de száraz csokrokban is közkedvelt. A magyar sziki puszták „sótűrő” növénye a takarmányszénát is adó sziki mézpzásit és a száraz kötészet kedvenc anyaga, az augusztusban virágzó lila színű sóvirág.

A sóvirágon látható lepke nem védett boglárkalepke.

Különösen értékes területek a természetvédelmi törvény erejénél fogva védett, ex lege védett természeti területek. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23.§-a szerint a törvény erejénél fogva védett minden szikes tó, kunhalom. A belterület keleti határában megtalálható tó is ezek közé tartozik.

A felső kép a védett kunhalmok egyikét mutatja (Barcé-halom II.).

Az Alföld sík területén kiemelkedően értékes táji elemnek számít a vízfolyások mozgásainak következtében hátramaradt változatos domborzatú felszín. Az egykori vízfolyások helyén kialakult terephullámokat táji értéknek nevezhetjük. Ezek a tájképet teszik érdekesebbé, barátságosabbá (alsó kép).

Déaványa közigazgatási területén az erdők egykor nagyobb területeket borítottak, ezek egyrészt a vízfolyásokat kísérő puhafás erdők, másrészt a magasabb területeken lévő keményfás, tölgy-kőris-szil ligeterdők, ill. sziki tölgyesek lehettek. Az erdőterületek csökkenése miatt fokozott szerepe van az utak menti fásításnak, melyet növelni, védeni kell.

A helyi védett természeti értékek a településkép meghatározó elemei. Az előkertben álló zöld juhar ezek közé tartozik.

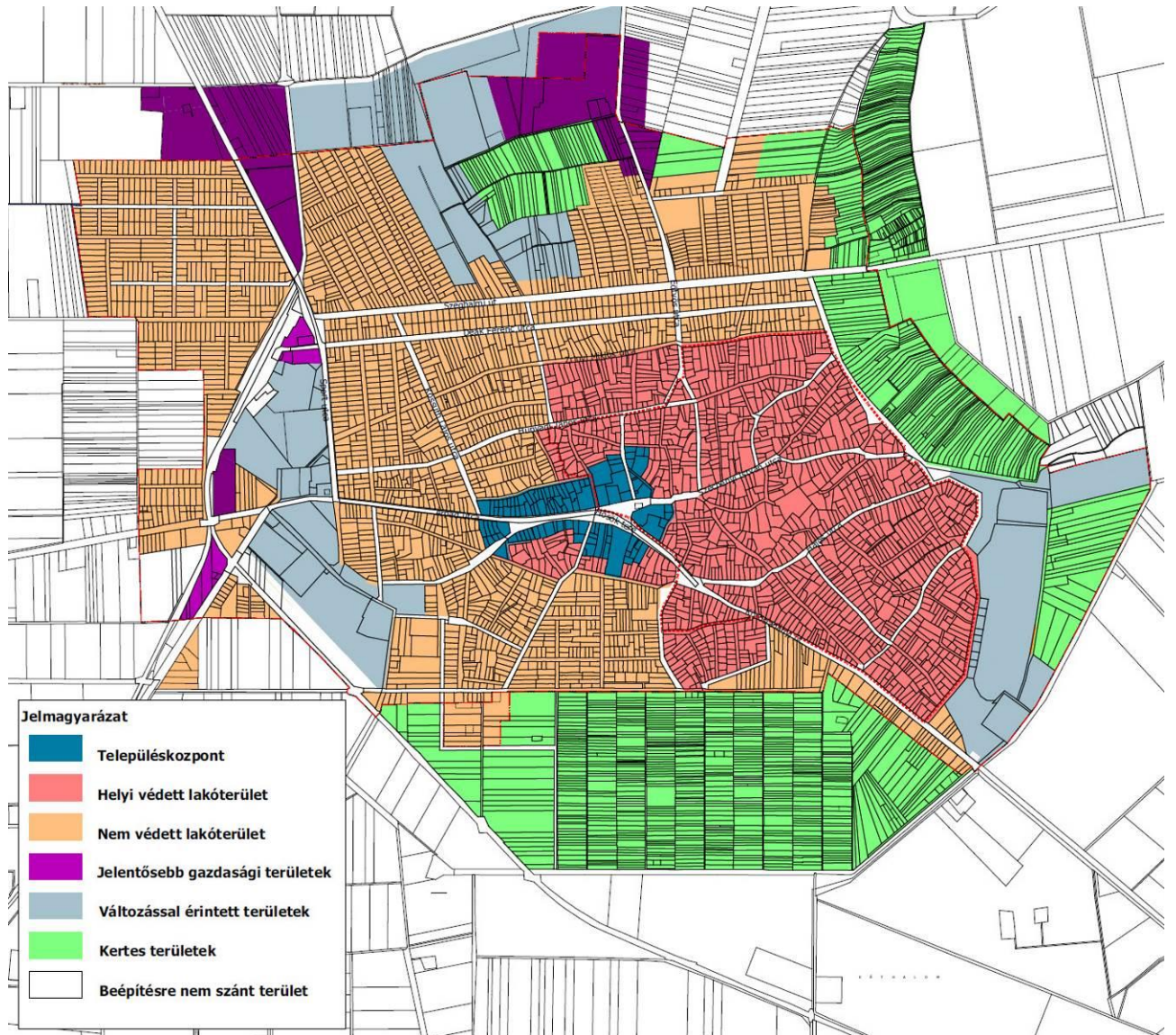

A Sporttelep tölgyfái és a Polgármesteri Hivatal fenyőfái (ezek mint a fülesbagoly élőhelyei) helyi védelmet élveznek. Ezek településképi szempontból is meghatározó egyedek.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

TELEPÜLÉSKÖZPONT

A városközpont területe is része a halmazos, védendő szerkezetű településrésznek. Az egykori vízfolyásokhoz, a magaslatokhoz igazodó utca- és térszerkezet itt is tetten érhető, a mai napig megőrződött. Ugyanakkor a beépítési karakterében – bár a két templom természetesen őrzi az eredeti építési jegyeket – ez az a terület, amely sokat változott, hiszen a parasztházak helyett megjelentek az utcával párhuzamos gerincvonalú, magasabb homlokzatú, nagyobb tömegű középületek. Ezek közül először a parókia, plébánia, iskola épületek épültek fel még földszintes kialakítással, majd a XX. század első évtizedében már megjelentek az egyemeletes épületek is, mint pl. a Vadkacsa vendégfogadó épülete. A nagyobb „tömeg” a település növekvő gazdasági erejét is bizonyította. A mostani városközpontból kifelé haladva már keverten találhatók meg a zárt sorú, ill. zárt sorú jellegű, előzőekben ismertetett tömegkialakítású épületek és a hagyományos parasztházak.

A zárt sorú beépítésű településközpont egyik meghatározó elemeként épült a Vadkacs vendégház épülete a település központjában, annak fejlődő időszakában. (Képeslap már 1907-ben ábrázolja.) A középrizalitos, egy emeletes épület a klasszicizáló homlokzati elemeivel még ma is a városkép meghatározó épülete. Udvarán még ma is megtalálható a jellemzően fából készült pavilon, amely biztosította a szabadban étkezés, szórakozás lehetőségét.

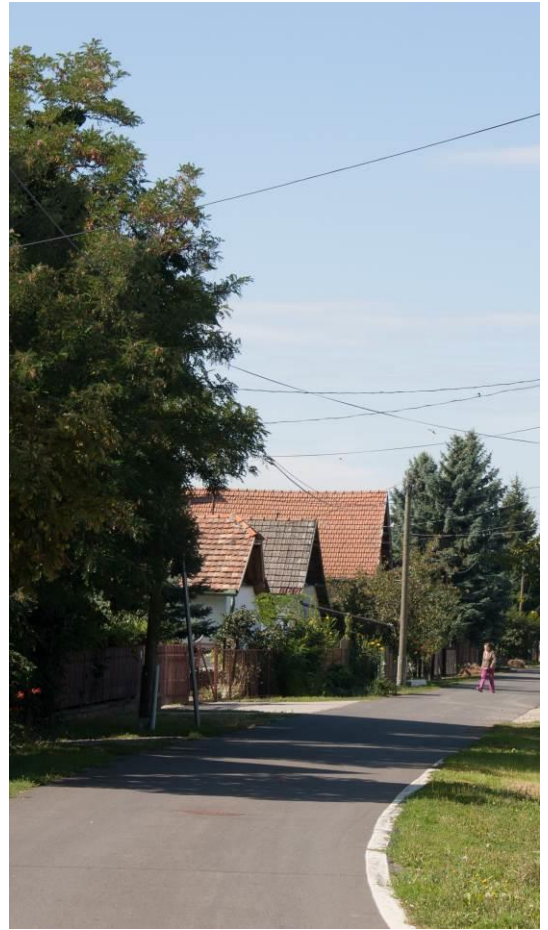

VÉDETT LAKÓTERÜLET

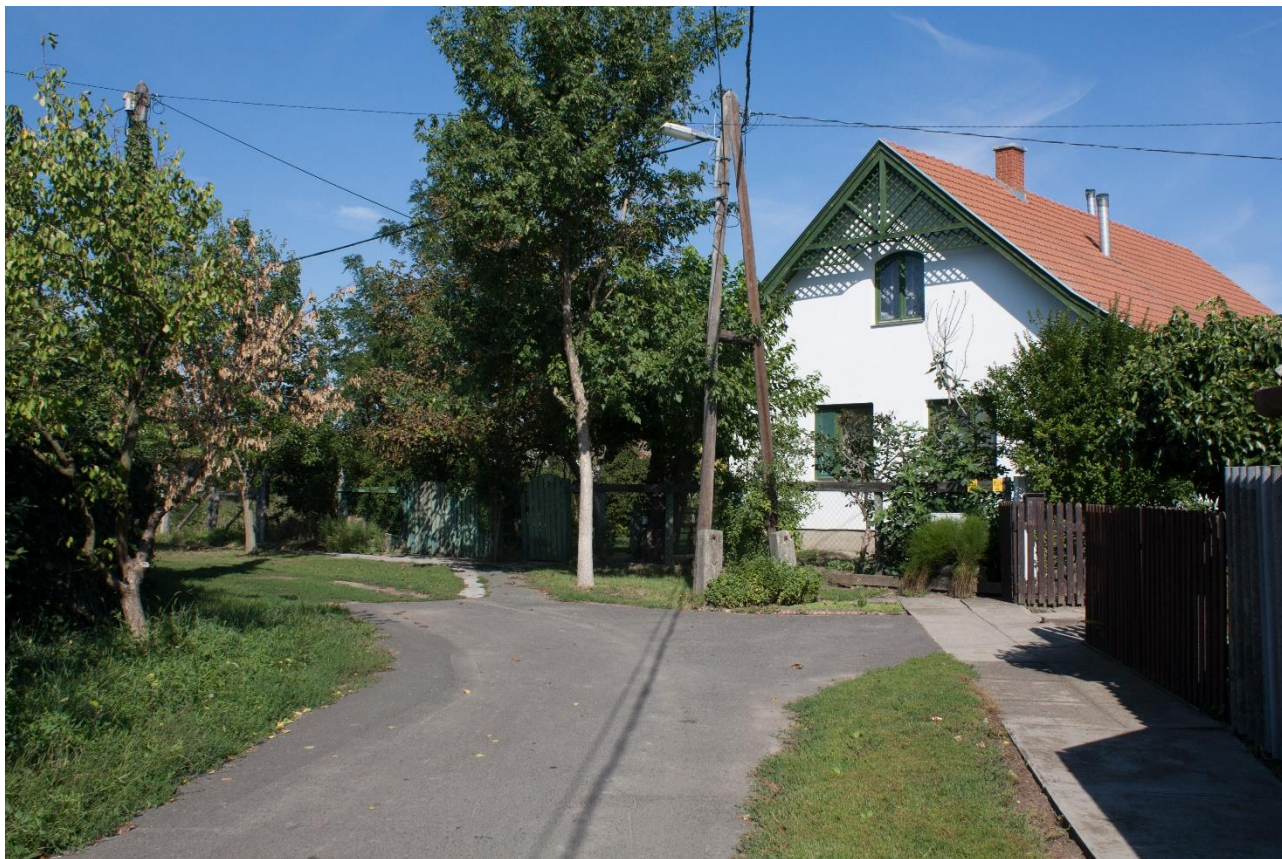
Déaványán igen értékes adottság, hogy a II. katonai felméréskor (1829-1866) készített térképen látható településszerkezet szinte azonos a mai belső településszerkezettel. A történelem során a településnek sikerült megőriznie az egykori jellemvonásait. A településen belül megmaradt a halmazos alaprajz, a jellegzetes utca- és térformák, mint az utcás terek, útleágazások terei, zsákutcák, tölcser-, csillag- és sarok terek, melyek védelemre érdemesek. Ez az a terület, ahol nem lehet a mai fogalmakkal a beépítési módot, mert egy tömbön belül akár a mai fogalmi kategóriák szinte mindegyike is jelen lehet, de így is egy teljesen sajátos egységet alkotnak.

A jobb oldali képen egy olyan utcarészletet látunk, ahol jellemző az utcára merőleges gerincvonalú lakóépületek jelenléte, melyek utcavonalra épültek. Az alacsonyabb épületek a régebbiek.

Az alsó képen egy útleágazást és a hozzá kapcsolódó teresedést láthatunk, az épületek tetőidomai itt már keverednek.

Mai fogalmaink szerint előkertés beépítést láthatunk. A drótkerítés miatt ez az előkert szinte része az utcának. Ez az új épület esetében ill. Az ilyen helyzetekben - viszonylag szűk utca, esetleg zug - ez kellemesebb térérzetet eredményez.

Az alsó képen széles utcát látunk, a nyeregvetős épületek itt fűrészfogasan helyezkednek el.

A halmazos szerkezeten belül széles utcák is kialakultak, hiszen az építések a vízfolyásokhoz és a köztük levő magaslatokhoz igazodtak. Elsősorban a településközpontoz közelében az utcákban az utcával párhuzamos gerincvonalú lakóépületek is megjelentek, a szélesebb utcai homlokvonalú telkeken.

NEM VÉDETT LAKÓTERÜLET

A nem védett szerkezetű lakóterületek a település újabb beépítésű területei. Utcahálózatuk többnyire szabályos. A telkek határvonala általában merőleges az utcavonalra. Van vegyes beépítésű – fenti kép – terület és utcára merőleges gerincvonalú, oldalhatáron álló beépítésű terület is.

GAZDASÁGI TERÜLETEK

A gazdasági területek jellemzően a város szélein helyezkednek el. Az épületek kialakítását elsősorban a funkcionalitás határozza meg. Ugyanakkor arra mindenképpen ügyelni kell, hogy a feltáruló településképet ezek az épületek, a hozzájuk kapcsolódó építmények milyen módon befolyásolják. (A kiterjedt síkság, a nagyméretű gyepek miatt a megközelítő utakról a településsziluett és annak meghatározó épületei jól látszanak – pl. templomtornyok – . Szerencsés lenne, ha ezeket nem zavarná egyéb építmény.)

VÁLTOZÁSSAL ÉRINETT TERÜLETEK

A változással érintett területek eltérő adottságúak és a tervezett felhasználás is igen változatos (üdülőtérülettől természetvédelmi területig terjed). Éppen ezért egységes arculati elvárás nem fogalmazható meg, de a területek elhatárolása mindenképpen szükséges.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A közigazgatási terület legnagyobb része beépítésre nem szánt terület. Az összeérő szántóterületek kultúrsztyepp jellegűek, melyek a tájnak, melyet a gyepterületek nagy egybefüggő foltjai oldanak és tesznek barátságosabbá.

A mezőgazdasági tevékenységekhez szorosan hozzátartoznak a majorok. Jelenleg Dévaványa külterületén kilenc mezőgazdasági telephelyen foglalkoznak állattartással (szarvasmarha, sertés, juh) és ehhez kapcsolódó feldolgozással, ill. tárolással. A majorokat körbeölelő fásításvédelmet biztosít, ugyanakkor oldja az egybefüggő szántók vagy gyepek kiváltotta monotonitást. A majorok mellett a tanyák a külterület jellegzetes építményegyüttese. Sajnos már csak elvétve találhatunk egyet-egyét. ttől távolabb, fásított tanyaudvarként jelennek meg a tájban.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

TELEKALAKÍTÁS, UTCÁK VONALVEZETÉSE

A védett területen az utcahálózat és a telkek kialakítása az, ami védett. Ennek megfelelően mind az utcák vonalvezetésének változtatása, mind pedig a telkek kialakításának megváltoztatása (összevonás, átosztás) továbbra is tiltott legyen. Ezt a lenti ábrák szemléltetik.

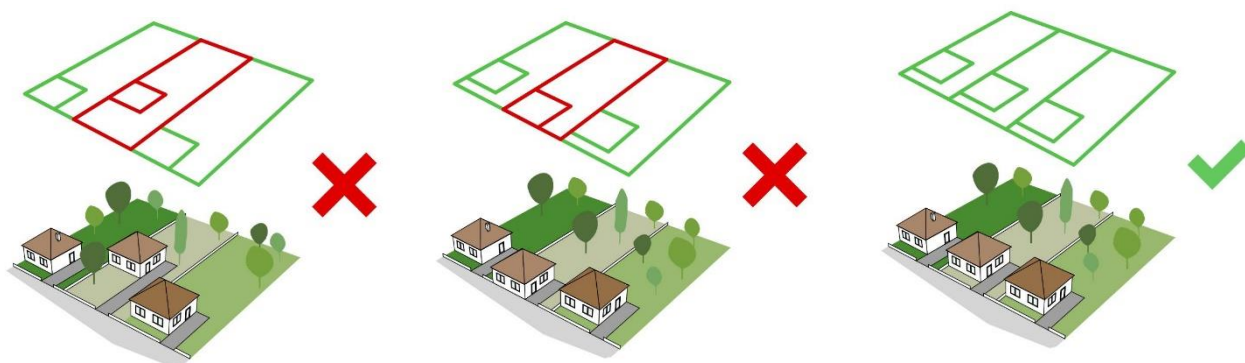
TELEPÍTÉS

A halmazos, védett szerkezetű településrészben belül az épületek elhelyezése teljesen változatos, vegyes, mai kifejezéseinkkel egyféleképpen nem is jellemezhető. Ám ez így szép és mégis egységes, mert az adottságokhoz illeszkedtek a beépítésekkel. Éppen ezért – amennyiben egy épület lebontásra kerül és helyébe újat építenek – az új épületet a régi helyére kell építeni. Ez akkor okozhat problémát, ha az új épület nagyobb alapterületű mint a régi; ebben az esetben a beépítési mód megtartandó és azt az építési vonalat kell állandónak tekinteni, ami az utcához kapcsolódik, és azt is, amelyik a nyílászárók nélküli homlokzatot tartalmazza.

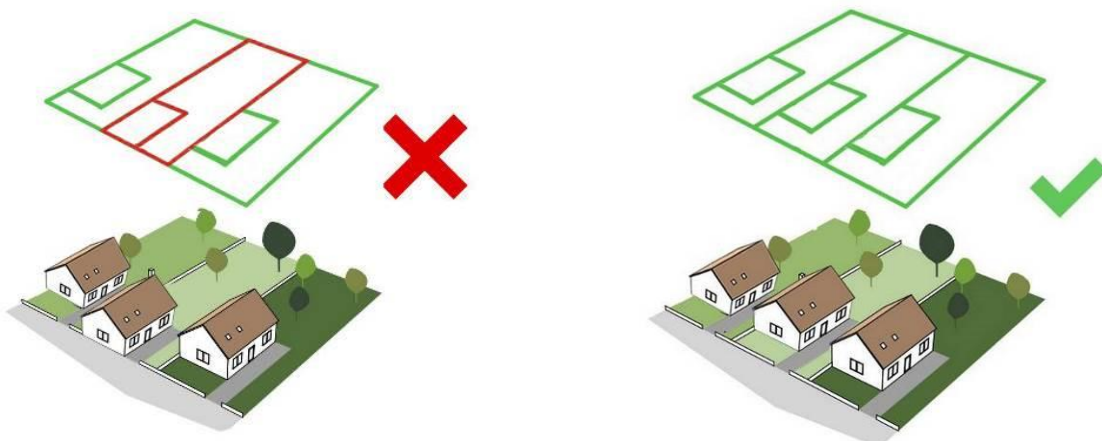

A sáttetős lakóépületek szerencsére elsősorban a nem védett lakóterületeken találhatóak. Ezek jellemzően előkertessel épültek fel. Így egységes utcakép jött létre, melynek megtartása a továbbiakban is indokolt, így új építés esetén az előkert méretének megváltoztatása nem helyeselhető.

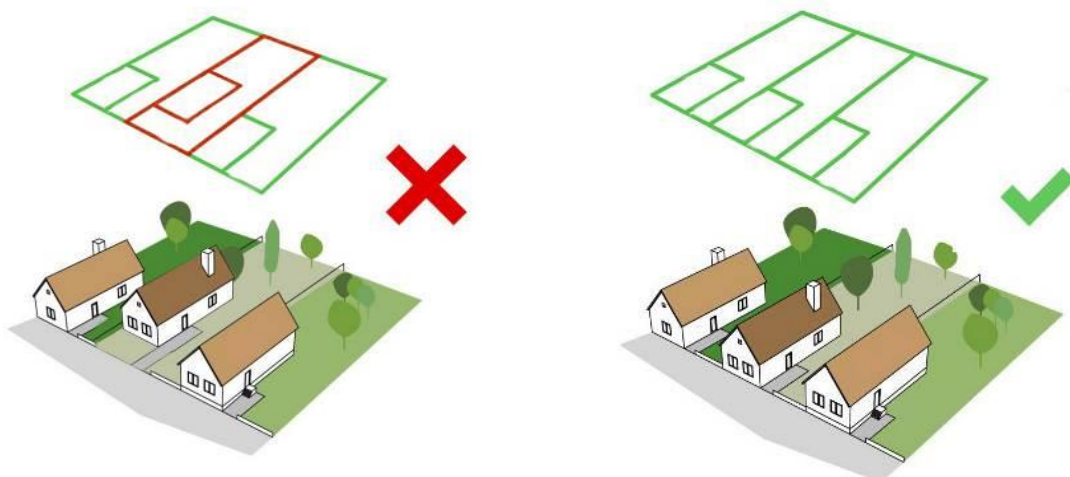

A nem védett lakóterületeken, széles utcákban is jellemző az előkertes építési mód, utcára merőleges gerincvonalú nyeregtetős épülettel is. Mind az épületek tömegformájának megtartása, mind az előkert méretének mint kötelező építési vonalnak a megtartása, indokolt és elvárható.

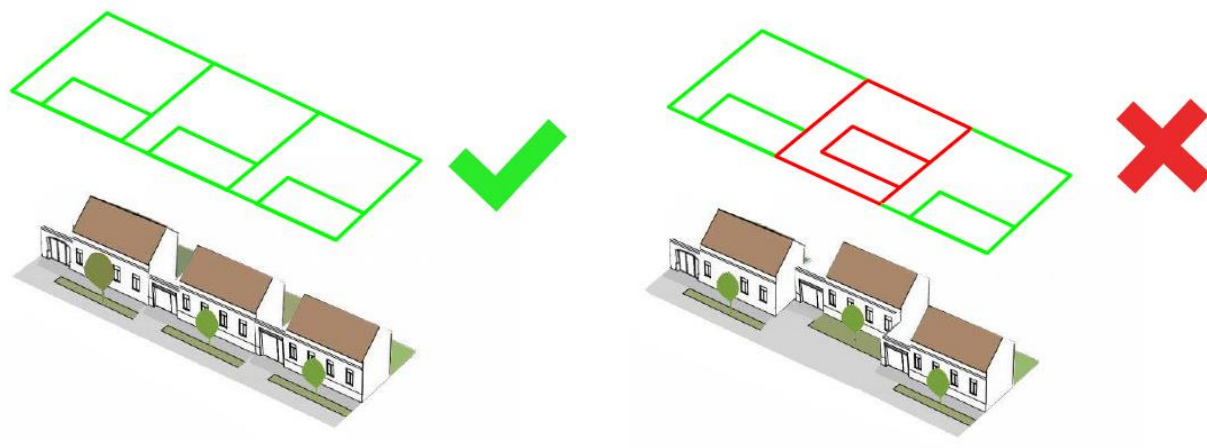

A hagyományos, utcára merőleges gerincvonalú nyeregtetős lakóházakból egész utcasorok épültek úgy, hogy nincs előkert. Ilyen környezetben új építés estén sem javasolható az előkertes kialakítás.

A településközpont területén a védett szerkezetű részen túl is jellemző a zárt sorú és a zárt sorú jellegű beépítés. Ezek megtartása mindenképpen indokolt, utcavonalas elhelyezéssel.

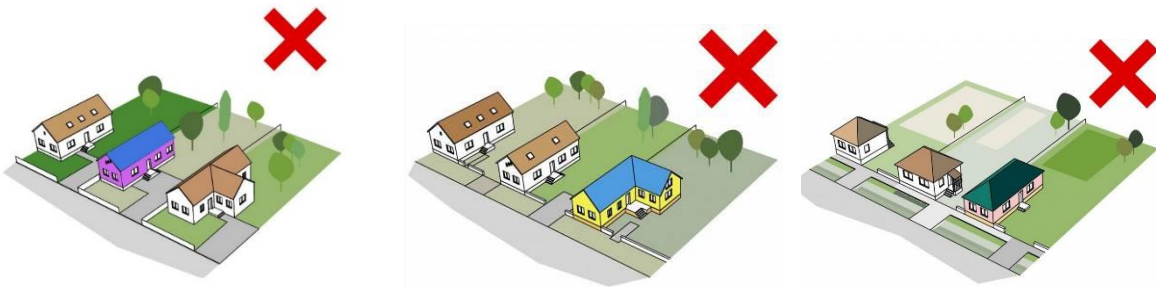

ÉPÍTMÉNYMAGASSÁG

Ahol kialakult beépítésű utcakép van és nem várható változás, változtatás a területfelhasználásban, a kialakult szintszámhoz, épületmagassághoz történő igazodás elvárás úgy, hogy se jelentősen kisebb, se jelentősen nagyobb épület ne épüljön fel.

SZÍNEK

Az ábrák a környezettől és a magyar hagyományoktól teljesen idegen színhasználatot mutatnak, melyek Dévaványán sem javasolhatók. Ezek közzé még a fekete, ötétszürke használatát és belevehetjük, ha ez a domináns szín.

TETŐ HAJLÁSSZÖG

A magyar építési hagyományokra a 35-38o-os tetőhajlásszög jellemző. Mind a meredekebb mind pedig a laposabb tetődőlés tájidegen, ráadásul az éghajlati viszonyainkhoz sem alkalmazkodik.

TETŐFORMA

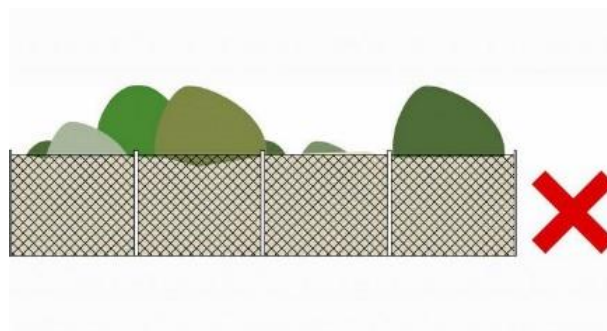
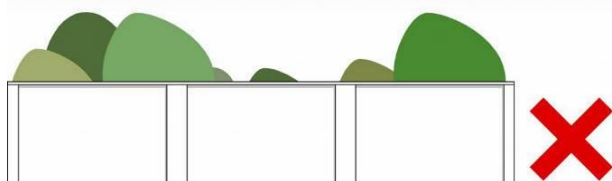

Sátortetős kialakult környezetben igazodó lehet a kontyolt nyeregtető is. Oromfalas utcai tömegforma estén az utcával párhuzamos gerinci tömegrész „hátrahúzása” megfelelő eredményt adhat. A sokszorosán tagolt tetőforma felesleges bonyolult is nem helyesíthető.

KERÍTÉSEK

Előkertés beépítés esetén az áttört kerítés javasolható, mert csak ebben az esetben igaz, hogy az épületek alakítják az utcaképet. Zártsorú jellegű beépítésnél többnyire a tömör kerítés a jó megoldás. A fényképek is ezt mutatják.

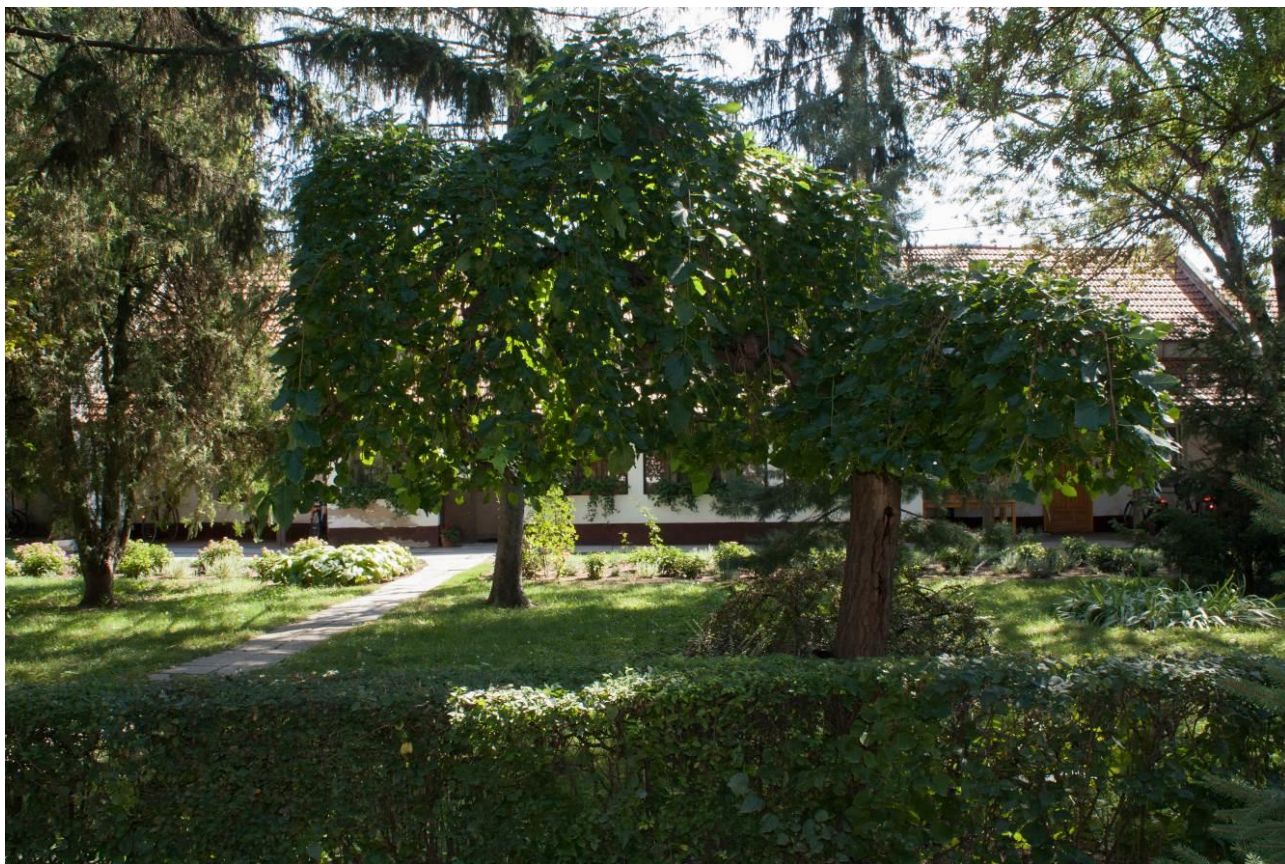

KERTEK

Nemcsak a közkertek, közhasználatú kertek, hanem a nyitott kerítéseken keresztül látható magánkertek (elő- és oldalkertek) is befolyásolják a településképet. Ezek rendezettsége fontos, mint ahogyan a honos növényfajok telepítése (elsősorban évelőknél) is. Ez a könnyebb fenntartást is biztosíthatja.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A vakolt, festett homlokzatok tradicionálisan vannak jelen, a színezett homlokzati vakolat az utóbbi időszak építési módját mutatja.

AJTÓK, ABLAKOK

A történeti épületeken az osztott ablakok, ajtók jellemzőek. Anyaguk szinte kivétel nélkül fa. Az eredeti színük csaknem minden esetben fehér vagy a zöld valamely árnyalata. Egyéb szín (barna, kék,...) csak az utóbbi néhány évtizedben jelent meg. Ha ezt mértékkel alkalmazzák, akár jó megoldást is kaphatunk.

A felső képsoron még az épület építésével egyidőben készült nyílászárókat látunk. A kapu barna színe minden bizonnyal már az átszínezés eredménye, de így sem zavaró.

Az alsó képsoron kicserélt nyílászárókat látunk. Az első képen az ablak műanyag, de a megtartott osztás és a homlokzati környezet miatt jó megoldás alakult ki. A második képen az új és korszerű ablakok fából készültek; a megtartott osztott kialakítással a homlokzat jellege is megmaradt. Mindkettő követendő lehet.

RÉSZLETEK

A hagyományos tetőfedő anyagok a cserép és a nád. Ez utóbbi elsősorban külterületen, ott is a védett területeken jellemző ma már.

A téglából egyedi, sok esetben csak egy-egy településre jellemző homlokzattagozatok, kéményrészletek alakultak ki.

A történelmi épületek közül igen sok oromfalas kialakítású. A népi építészet lakóépületein ez jellemzően fából készült. A fa felületet faragásokkal, bevágásokkal, rátétekkel díszítették, melyek sok esetben vallási jelképekhez is kötődnek. Sok helyen a fa mint anyag már elöregedett. Felújítás során ez a deszkázat már díszítés nélkül épül vissza, de a fő oromzati elemek megtartásával az épület karaktere megmarad. A tégladíszes oromzat gazdagabb lakóházak, közhasználatú épületek jellemzője. De a díszesebb faragású homlokzat is utalhat gazdagabb építetőkre.

A történelmi épületek homlokzatait díszesen alakították ki. Ez készülhetett vakolatból és nyers téglából egyaránt. Ezek megtartása az adott épületeken fontos, de bizonyos tekintetben – természetesen XXI. századi megformálással – példát jelenthet új épületek építése esetén is.

MAI PÉLDÁK

A népi lakóházak formavilágát, tömegarányát hozzák vissza az itt bemutatott épületek még úgy is, hogy a funkciójuk nemcsak lakóház. Ezzel együtt egyértelműen látszik, hogy ezek a mai kor épületei. A történeti környezetben jó helyen állnak, igazodnak a kialakult beépítéshez.

A hátrahúzott, minden bizonnyal szükséges szélesebb, magasabb tömeg biztosítja, hogy az utcaképben megjelenő arányok a jellegzetes épülettömegekhez illeszkedjenek.

A zárt sorú jelleghez és a meghatározó építmények magasságához illeszkedő épület a központban.

forrás: Google Streetview

UTCÁK, TEREK

A településen belül megmaradt a halmazos településszerkezet, a jellegzetes utca- és térformák, mint az utcás terek, útleágazások terei, zsákutcák, tölcser-, csillag- és sarok terek. Ezek uralják a város legnagyobb és településképi szempontból is meghatározó területeit.

Ez a halmazos szerkezet mára már igen változatos kiépítettségű közterületekben, utcákban és terekben van jelen.

A városszéli utcák legtöbbje rendelkezik burkolt úttal, járdával. A legtöbb utcában egységes fasorok vannak. A közművek kiépítettek, a csapadékvíz elvezetését általában nyílt árokban oldják meg, de ez is rendezett, több esetben burkolattal ellátott.

A városközpont felé közeledve a teresedések egyre igényesebb kialakítást nyernek. Erre jó példa az alsó képen látható, helyi értéket is képviselő kútépítmény.

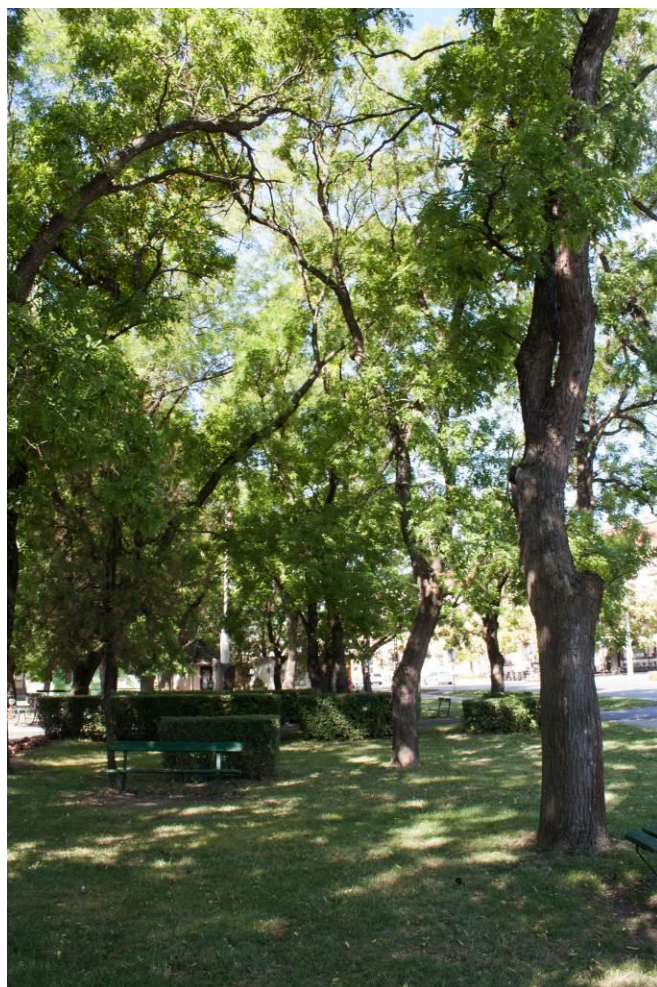
A városközpont közterületei az elmúlt években folyamatos fejlesztésen, átépítésen mentek keresztül. Ahol lehetett, egységes fasort telepítettek, de a meglévő értékes öreg egyedek megtartására is ügyeltek.

A városközpontban levő téren a burkolatokat kiselemes térburkolóra cserélték ki. A padokat, egyéb berendezési tárgyakat egységesre cserélték le. A meglévő növényzet tiszteletben tartásával megújultak a zöldfelület elemei is. Sok az egynyári virág, ami díszé a városközpontnak. Az átépítés kiemeli a városközpont részben felújított történeti épületállományát is.

A város szélein van még egy-egy burkolatlan rövid útszakasz. Ugyanakkor ezek is rendezett képet mutatnak. Itt is jellemző a közterületi növénytelepítés, bár az egységesítés fokozandó. Ahogyan már szóltunk róla, a csapadékvíz elvezetése a városközpontot kivéve nyílt árokkal történik, ugyanakkor ezek is ápoltak, aljuk több esetben burkolattal ellátott, ami a funkciónak való megfelelést és a fenntartást is megkönnyíti.

HIRDETÉSEK, FELIRATOK, REKLÁMTÁBLÁK

A városban önálló reklámpítménnyel nem találkozunk. Az a jellemző, hogy az épületek homlokzatain jelenik meg a belső funkciót bemutató felirat, tábla. Szerencsére ezek többsége az épülethomlokzatok tiszteletben tartásával készült.

Bereczki Imre lakóházán található egy klasszikusnak mondható cégért. Ez új ugyan, de kialakítása példaértékű és követendő lehet.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

Az antenna-építmények, a szélkerekek sajátos építmények. Kialakításukat szinte kizárólag a funkcionalitás határozza meg. Ugyanakkor elhelyezésüknél arra ügyelni kell, hogy a megközelítő utakról (burkolt utak, főbb dűlőutak) feltároló településsziluetet ne tegyék tönkre.

IMPRESSZUM

DÉVAVÁNYA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Dévaványa város honlap címe:	www.devavanya.hu
Dévaványa város email címe:	onkormanyzat@devavanya.hu
Dévaványa postai címe:	5510 Dévaványa, Hősök tere 1.
Telefon:	+36-66/483-100
Polgármester:	Valánszki Róbert
Polgármester email címe:	onkormanyzat@devavanya.hu
Megbízott főépítész:	Torma Gyöngyi
Főépítész email címe:	tormagyongyi@teresterulet.hu
Szerkesztette:	Benkő Lajos, Torma Gyöngyi,
Szöveg:	Torma Gyöngyi
Természeti környezet:	Szászné dr. Várkonyi Adrienn
Fényképek:	Benkő Lajos, Vizes Tibor, Czifrák Gábor
Ábrák:	Lechner Nonprofit Kft., Benkő Lajos
Egyéb források:	Google Streetview, Magyar Nemzeti Levéltár

Dévaványa, 2017.